

Секція: Технічні науки

АНДРІАНОВА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРІВНА,
*старший викладач кафедри «Охорона праці»
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля,*
АНІСІМОВА ТАМАРА ІВАНІВНА,
*старший викладач кафедри «Охорона праці»
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля,*
АНДРІАНОВ ВІКТОР СЕРГІЙОВИЧ,
*аспірант кафедри «Охорона праці»
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля,
м. Северодонецьк, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ РИЗИКУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Наразі в Україні заходи з охорони праці необхідно планувати одночасно з розробкою нових технологічних процесів, нових машин та проектуванням нових будівель і споруд. Для створення безпечних і здорових умов праці велике значення має законодавче регулювання питань охорони праці. Фахівці МОТ і ВОЗ виділяють більше 150 класів професійних ризиків і приблизно 1 тис. їхніх видів, які становлять реальну небезпеку для 2 тис. різних професій. При цьому вважається, що дана класифікація є неповною й охоплює тільки окремі аспекти безпеки й гігієни праці. В Україні основним законом, що гарантує право громадян на безпечні та нешкідливі умови праці, є Конституція України. Крім неї основними законодавчими актами щодо охорони праці є: Закон України «Про охорону праці» [1], Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили до втрати працездатності» [2], «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» [3], «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [4] та ін.

Дослідження професійних ризиків та інших характеристик умов праці проводять вчені Роїк В., Керб Л.П., Кундієв Ю.І., Нагорна А.М. [5...7] та інші. Проблеми зниження професійних ризиків та впровадження міжнародних стандартів управління охороною праці досліджують Гогіташвілі Г.Г., Карчевські Е.Т. та Лапін В.М. [8]. Професійні ризики виражаються у збитках потерпілих внаслідок нещасних випадків і професійних захворювань та від загальних захворювань працівників.

Нажаль і сьогодні, коли про професійні ризики, методи їх оцінки та способи їх мінімізації є багато відомостей, і хоча на кожному підприємстві і в будь-якій установі обов'язково піклуються про охорону праці та здоров'я працівників, більшість людей має мінімальні знання у цій сфері. Особливо ті, хто вперше виходить на ринок праці, або ще тільки обирає майбутню професію. Тому вивчення факторів ризику для різних типів та видів професій, а також методи інформування населення про результати досліджень, потребують більш детального вивчення. Ризик можна уявити як поєднання ймовірності події з певними небажаними наслідками: вихід з ладу обладнання, травмування, захворювання, загибель людей, матеріальні втрати тощо.

За даними Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України [9] у 2015 році у порівнянні з 2014 роком кількість страхових нещасних випадків зменшилась на 8,1% (з 4999 до 4592), кількість смертельно травмованих осіб зменшилась на 6,3% (з 384 до 360). Найбільша кількість страхових нещасних випадків зареєстрована у Донецькій області (15,9%), у Дніпропетровській області (14,0%) та у м. Києві (8,3%). Кількість травмованих осіб у цих областях складає 38,2% від загальної кількості травмованих по Україні. Кількість професійних захворювань у 2015 році у порівнянні з 2014 роком зменшилась на 35,9%, або на 988 випадків (з 2 752 до 1 764). Але спостерігається зростання кількості професійних

захворювань у: м. Києві - на 5 випадків (з 6 до 11), Рівненській області – на 4 випадки (з 2 до 6), Вінницькій та Івано-Франківській областях – на 3 випадки (з 5 до 8, з 0 до 3 відповідно), Хмельницькій та Чернігівській областях – на 1 випадок (з 1 до 2, з 2 до 3 відповідно). Найбільша кількість професійних захворювань зареєстрована у: Дніпропетровській (40,5%), Львівській (21,1%), Донецькій (12,9%), Сумській (5,1%), Волинській (4,8%), Кіровоградській (4,4%) та Запорізькій (3,9%) областях. Кількість профзахворювань у цих областях складає 92,7% від загальної кількості по Україні.

Будь-яка професійна діяльність відбирає людей, що володіють набором рис якостей, необхідних для успішності цієї діяльності. Робота диспетчера або оператора потребує таких професійно важливих якостей як уважність, вміння працювати з різномірною інформацією та оперативно приймати рішення. Оперативний працівник, співробітник МНС, пожежник повинні бути емоційно стійкими і холоднокрівними, мати миттєву реакцію, силу і витривалість. Практично всі професії пред'являють свої вимоги до здоров'я людини. Умовно всі ці вимоги можна розділити на чотири групи:

- рухові: координація рухів, сила і м'язова витривалість;
- аналізаторні: зір, слух, нюх, дотик, смак;
- нервово-психічні: сила, рухливість, стан нервової системи;
- інтелектуальні: властивості мислення, уваги і пам'яті.

У свою чергу проблеми зі здоров'ям можуть ускладнити професійну діяльність, а ненависна робота може привести людину до нервового зриву, захворювань психосоматичного характеру, втрати інтересу до життя, якщо, звичайно, у людини немає інших цінностей, крім кар'єри і матеріального благополуччя. А ось улюблена робота під силу зберігає і зміцнює здоров'я.

Протягом всього життя кожна людина в середньому 4-5 разів змінює професію. Якщо цього не робити, може наступити професійна деформація

- явище, помітне тільки оточуючим. Військовий, який навіть вдома не може позбутися від командного голосу і звички всіх «муштрувати»; лікар, сприймає всіх людей як своїх потенційних клієнтів і подумки ставить усім діагноз – всі ці люди ризикують зупинитися в професійному та особистісному зростанні, так як замкнулися на своїй професійній діяльності.

При аналізі професійних ризиків потрібно враховувати регіональні особливості ринку праці стану довкілля. Наприклад, у промисловому регіоні, такому, як Донецький, багато професій пов'язані із видобутком вугілля. Професія шахтаря є дуже небезпечною, і не тільки через вірогідність обвалу шахт, але й через працю під землею, забруднене повітря та ін.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що основними факторами, які необхідно враховувати при виборі професії є: стан ринку праці (актуальні професії); особисті переваги, схильності та якості; стан здоров'я; допустима міра ризику (особисті відчуття); стан довкілля (при деяких хворобах для гарного самопочуття рекомендують особливі кліматичні умови). Для вирішення проблеми обізнаності суспільства у сфері професійних ризиків та їх впливу на здоров'я людей, пропонується: розробляти і розповсюджувати пізнавальні брошури із переліком актуальних професій, і інформацією щодо пов'язаних із ними професійних ризиків; впроваджувати у старших класах шкіл лекційне заняття з основ охорони праці; при проведенні ярмарок професій та перекваліфікації інформувати слухачів про ризики та можливі професійні захворювання, за кожною із запропонованих професій; агітувати та стимулювати населення регулярно проходити медичні огляди та вести здоровий спосіб життя.

Висновки. У результаті виконаного дослідження встановлено, що наразі не існує вказівок, підручників або якого-небудь самостійного

джерела, що містить необхідні дані про різні професійні ризики, властиві конкретним професіям. Якщо людина проінформована про всі можливі загрози, пов'язані із окремою професією, вона може свідомо відмовитись від цієї професії через особисті особливості особи або не готовності ризикувати в необхідній мірі.

Література:

1. Закон України «Про охорону праці» (Відомості Верховної Ради України), – 1992. – №49. – ст. 668.

2. Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили до втрати працездатності» (Відомості Верховної Ради України), – 1999. – № 46-47, – ст. 403.

3. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» (Відомості Верховної Ради України), – 1995. – № 12, – ст. 81.

4. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (Відомості Верховної Ради України), – 1994. – № 27, – ст. 218.

5. Роик В. Профессиональный риск: проблемы анализа и управления / В. Роик // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ippnou.ru/article.php?idarticle=000165>

6. Керб Л.П. Аналіз і профілактика профзахворювань та виробничого травматизму / Л.П. Керб // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/541/76/1/1/>

7. Кундієв Ю.І. Професійне здоров'я в Україні: Епідеміологічний аналіз / Ю.І. Кундієв, А.М. Нагорна // – К.: Авіцена. – 2006. – 316с.

8. Гогіташвілі Г.Г. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посібник / Г.Г.Гогіташвілі, Е.Т. Карчевські, В.М. Лапін // – К.: Знання. – 2007. – 367 с.

9. Матеріали Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.social.org.ua/view/5456?print_preview=1